

*En skola
i världsklass!*

Dokumentation för pedagogisk bedömning på Åsö vuxengymnasium.

Åsö Vuxengymnasium har arbetat med att utveckla flexibilitet och individualisering av hur man gör examinationer, i syfte att kunna erbjuda olika vägar för att ta reda på vad eleven kan. Tanken är att kunna erbjuda eleverna olika examinationsalternativ, så att de får möjlighet att välja det sätt som är bäst för dem att visa sina kunskaper på.

Arbetet med flexibel examination samt prövningsverksamheten har också lett till att lärarna på Åsö Vuxengymnasium har funderat över hur betygskriterierna ska tolkas och tillämpas, samt hur man gör en rättvisande bedömning av olika sorters examinationer (t ex muntligt, skriftligt, praktiskt).

Rapport om flexibel examination:

<http://www.aso.edu.stockholm.se/flexamination/Flexamination.pdf>

I detta dokument finns det ett antal exempel på examinationsuppgifter och elevlösningar. Dokumentet är en bilaga till Åsö Vuxengymnasiums pedagogiska dokumentation för sin inspirationsplats om pedagogisk bedömning.

Examinationsuppgifter och elevlösningsexempel i historia:

- 1) Exempel på frågor
- 2) Bilden av historien – uppgift med elevlösning
- 3) Franska revolutionen – uppgift med elevlösning
- 4) "Vad kan vi lära oss av historien?" – elevlösning

Uppgift och elevlösning i utvecklingspsykologi:

- 5) Uppgift
- 6) Elevlösning

*En skola
i världsklass!*

Bilaga 1

Examinationsuppgifter delkurs 4: Världskrig, utrotning och terrorbalans

På detta moment finns flera olika möjliga examinationsuppgifter. Välj en av nedanstående examinationsformer.

Alternativ A: reflektionsfrågor

Välj en av nedanstående frågor att besvara. Du får välja om du besvarar frågan muntligt eller skriftligt. Om du väljer skriftligt kan du skriva hemma eller i skolan vid examinationstillfället.

När du skriver/förbereder dig för det muntliga förhöret, titta på bifogad bedömningsmall för den fråga du valt, så att du får en uppfattning om vad som förväntas för de olika betygsstegen.

1. Vägen till första världskriget

Redogör för orsakerna till det första världskriget. Försök att göra skillnad mellan direkta orsaker (som utlöser det faktiska kriget) och underliggande orsaker (som fungerade pådrivande på händelseutvecklingen). Välj ut den/de förklaringar som du anser vara de viktigaste, och motivera varför du anser att just dessa är de mest viktiga. Utifrån ditt resonemang om vilka förklaringar som fungerar bäst, fundera över om kriget var ett oundvikligt krig (om det inte inträffat 1914 så skulle det ha inträffat tidigare eller senare) eller om det hade kunnat undvikas. Fundera också på om vi kan lära oss något av första världskrigets utbrott.

2. Imperialismen och dess följder

Under sent 1800-tal erövrade europeiska makter resten av världen. Fenomenet har kommit att kallas imperialism, och ända sedan dessa kolonialimperier skapades har deras värde diskuterats. Nu har du chansen att presentera din ståndpunkt i frågan om imperialismens för- och nackdelar!

Redogör för följderna av imperialismen. Vilka effekter fick imperialismen i kolonialmakterna respektive de koloniserade länderna? Skilj mellan för- och nackdelar.

*En skola
i världsklass!*

Utifrån vad du kommer fram till, gör en värdering av fenomenet imperialism som helhet: var det något bra eller något dåligt? För vem var det bra/dåligt och på vilket sätt? Använd konkreta exempel och motivera dina åsikter! Fundera också över om vi fortfarande känner av effekter av imperialismen idag.

3. Nazism, fascism och kommunism

Under mellankrigstiden uppkom de tre "totalitära" staterna Sovjetunionen, Nazityskland och det fascistiska Italien. Hur var det möjligt?

Redogör för de faktorer som ledde till de totalitära staternas uppkomst. Använd åtminstone någon av de tre staterna som konkret exempel. Hur ska vi göra om vi vill undvika att sådana stater uppkommer igen? Fundera också över hur de har påverkat världen.

4. Det kalla kriget

När andra världskriget var över låg världen i spillror, och det var upp till segrarmakterna att bygga en fungerande världsordning igen. Men bara ett par år efter världskrigets slut var en ny konflikt under uppsegling: det kalla kriget mellan USA och Sovjet. Det kom att definiera andra hälften av 1900-talet.

Redogör för de viktigaste orsakerna till Kalla kriget. Lyft fram de händelser som du anser var avgörande för krigets utveckling. Motivera varför de var avgörande. Förklara varför USA vann kriget, och fundera över hur kriget har påverkat hur världen ser ut idag.

Alternativ B: Jämförande källkritisk granskning

Välj ett av momentets avsnitt i Internetläroboken historia2.se, och jämför med hur samma företeelse beskrivs i en annan historiebok. Fundera över:

- Hur mycket skrivs?
- Finns det likheter/skillnader i fakta? Faktafel?
- Går det att se några värderingar, t ex i ordval?
- Hur används bilder, bildtexter, rubriker?
- Vad beror likheterna/skillnaderna på?

Underbygg gärna din undersökning med citat ur texterna! Utifrån de iakttagelser du gör, resonera om fördelar/nackdelar med respektive skildring.

*En skola
i världsklass!*

Bedömning s-punkt	Godkänd	Väl godkänd	Mycket väl godkänd
Fakta	Du redovisar hur de två läroböckerna skildrar den företeelse eller det avsnitt du har valt.		
Jämförelse	Du jämför skildringarna och lyfter fram några likheter och skillnader.	Som G, och du lyfter fram centrala likheter/skillnader och resonerar om vad de kan bero på.	
Värdering	Du funderar över fördelar och nackdelar med de två skildringarna.	Du resonerar tydligt och sakligt om fördelar och nackdelar med respektive skildring	Som VG, och du eftersträvar ett nyanserat förhållningssätt till de två texterna.
Resonemang	Du underbygger dina påståenden med fakta	Som G, och dina resonemang är väl underbyggda och övertygande.	Som VG, och dina resonemang är nyanserade, sakliga och visar på medvetenhet om att olika perspektiv kan anläggas på frågan.

Alternativ C: provkonstruktion

Är du trött på att läraren alltid väljer fel frågor och fokuserar på fel saker i provet? I så fall får du här möjlighet att konstruera ditt eget prov på delkursen. Denna typ av examination går till så här:

1. Du formulerar ett antal frågor på delkursen. Du får själv välja om det ska vara många eller få frågor, om det ska vara stora reflektionsfrågor eller mindre faktafrågor, eller någon kombination. Tänk på att ditt prov i någon mån ska svara mot kursens mål (se delkursens mål och kursplanen).
2. I en muntlig diskussion med läraren får du förklara hur du har tänkt, och varför du anser att dina frågor är vettiga att använda. Betyg sätts framför allt på din förmåga att förklara varför du anser ditt urval viktigt att kunna.

*En skola
i världsklass!*

Alternativ D: bilden av historien

Presentera 3-6 bilder som du tycker visar det centrala med den epok vi har gått igenom. Du kan leta efter bilder i läroböcker, i de böcker som finns i klassrummet, eller var som helst. I din presentation ska du berätta:

- Vad bilden visar
- Vad du ser i bilden (dina tolkningar/associationer)
- Vad som är tidstypiskt/historiskt viktigt med det som bilden visar

Bildpresentationen kan göras antingen muntligt eller skriftligt.

Alternativ E: Helhetsfrågor

OK, för den som verkligen vill ta ett helhetsgrepp på kursen kommer här några frågor som sammanfattar hela kursen i historia A. De kan besvaras muntligt eller skriftligt.

Välj en av nedanstående frågor. Tänk på att det här är en kurs i historia. Det betyder att du ska lyfta fram historiska faktorer och uppvisa ett historiskt tänkande i ditt resonemang.

Fråga 1: Varför ser vår värld ut som den gör?

Fråga 2: Hur kommer världen att se ut om femtio eller hundra år?

Fråga 3: Vad kan vi lära oss av historien?

Alternativ F: Exkursion

Även denna gång kan du göra examination genom ett studiebesök. Välj ett av nedanstående besöksobjekt och följ instruktionerna.

1. Armémuseum

Besök Armémuseum och titta på deras utställning om Sveriges försvar under 1900-talet (plan 2). Koncentrera dig på avsnittet om Andra världskriget.

*En skola
i världsklass!*

För G

Vad sägs om orsakerna till Andra världskriget? Vad får du reda på om beredskapen i Sverige under kriget? Vad berättas om svenska kontakter/samarbete med Tyskland?

För G/MVG

Jämför museets information med läroboken och det som tagits upp på lektionerna. Vad hittar du för likheter och skillnader? Vad kan skillnaderna bero på? Vilken av källorna anser du är mest tillförlitlig, och varför?

2. Forum för levande historia

Besök Forum för Levande Historia (Stora Nygatan 10). Utställningen handlar om Förintelsen och Sveriges raspolitik. Innan du besöker Forum bör du ha läst sidorna 337-352 i läroboken.

För G

Vad får vi veta om svensk raspolitik under 1900-talet? Vad får vi veta om tysk raspolitik?

För VG/MVG

Jämför vad som berättas om svensk och tysk raspolitik. Vilka likheter och skillnader kan du se? Jämför också med vad som tas upp i läroboken – vilka likheter och skillnader kan du hitta? Vad beror skillnaderna på, tror du? Försök hitta exempel som Forum tar upp, och som du tycker är så pass viktiga att de borde tas upp i en lärobok i historia.

*En skola
i världsklass!*

Bedömningsmall för frågorna

Vägen till första världskriget

Bedömningspunkt	Godkänd	Väl godkänd	Mycket väl godkänd
Fakta	Du redogör för de viktigaste orsakerna till första världskriget.		
Orsaksanalys	Du skiljer i någon mån på direkta och underliggande orsaker, även om åtskillnaden inte alltid är tydlig.	Som G, och åtskillnaden är klar och tydlig.	
Värdering	Du anger vilken/vilka orsaker du anser var viktigast.	Du resonerar om vilka orsaker som kan ha varit viktigare än andra och försöker komma fram till en slutsats.	Som VG, och ditt resonemang är väl underbyggt och övertygande.
Kontrafaktisk analys		Du tar ställning till om kriget var oundvikligt. Ditt ställningstagande underbyggs med relevanta resonemang.	Som VG, och ditt resonemang är väl underbyggt och övertygande.
Koppling till nutid	Du funderar över vad vi kan lära av krigsutbrottet.	Som G, och dina tankar är välutvecklade.	Som VG, och du underbygger och nyanserar ditt resonemang med konkreta exempel.
Resonemang	Du underbygger dina påståenden med fakta	Som G, och dina resonemang är väl underbyggda och övertygande.	Som VG, och dina resonemang är nyanserade, sakliga och visar på medvetenhet om att olika perspektiv kan anläggas på frågan.

*En skola
i världsklass!*

Imperialismens effekter

Bedömningspunkt	Godkänd	Väl godkänd	Mycket väl godkänd
Fakta	Du redogör för några viktiga följder av imperialismen.		
För- och nackdelar	Du delar in följderna i för- och nackdelar och skiljer på följder för kolonialmakter och koloniserade länder. Uppdelningen och åtskillnaden är inte alltid helt tydlig.	Som G, och uppdelningen och åtskillnaden är tydlig och motiveras väl.	
Värdering	Du sammanfattar dina iakttagelser i en helhetsvärdering av imperialismen. Viss motivering för ditt ställningstagande finns, även om det inte är helt tydligt.	Som G, och din värdering är tydligt förankrad i en diskussion av för- och nackdelar för de inblandade länderna	Som VG, och ditt resonemang är väl underbyggt och övertygande.
Koppling till nutid	Du funderar över om vi fortfarande känner av imperialismens effekter.	Som G, och du lyfter fram konkreta exempel på att imperialismen märks/inte märks, och diskuterar om det är bra eller dåligt.	Som VG, och ditt resonemang är väl underbyggt och övertygande.
Resonemang	Du underbygger dina påståenden med fakta	Som G, och dina resonemang är väl underbyggda och övertygande.	Som VG, och dina resonemang är nyanserade, sakliga och visar på medvetenhet om att olika perspektiv kan anläggas på frågan.

*En skola
i världsklass!*

Nazism, fascism och kommunism

Bedömningspunkt	Godkänd	Väl godkänd	Mycket väl godkänd
Fakta	Du redogör för några faktorer som ledde till de totalitära staternas uppkomst.		
Värdering	Du anger vilka faktorer som var viktigast.	Som G, och din värdering är motiverad och tydligt underbyggd.	
Konkret exempel	Du använder konkreta exempel från någon av staterna.		
Koppling till nutid	Du funderar över hur staterna påverkat världen	Som G, och ditt resonemang är underbyggt med konkreta exempel.	Som VG, och ditt resonemang är nyanserat och kopplar både till den stat du använt som exempel och till totalitära stater i allmänhet.
Historiska lärdomar	Du funderar över hur vi kan undvika framtida totalitära stater.	Som G, och ditt resonemang är utvecklat och välunderbyggt.	Som VG, och ditt resonemang är tydligt förankrat i konkreta exempel.
Resonemang	Du underbygger dina påståenden med fakta	Som G, och dina resonemang är väl underbyggda och övertygande.	Som VG, och dina resonemang är nyanserade, sakliga och visar på medvetenhet om att olika perspektiv kan anläggas på frågan.

*En skola
i världsklass!*

Det kalla kriget

Bedömningspunkt	Godkänd	Väl godkänd	Mycket väl godkänd
Orsaker	Du redogör för några centrala orsaker till Kalla kriget		
Händelseförlopp/ värdering	Du lyfter fram några avgörande händelser.	Som G, och du motiverar varför de händelser du valt ut var avgörande för utvecklingen	
Förklaring	Du förklarar varför USA vann kriget.	Som G, och du kopplar din förklaring tydligt till de avgörande händelser du valt ut.	Som VG, och du visar tydligt hur båda parterna spelade roll för hur kriget slutade.
Koppling till nutid	Du funderar över vilken betydelse Kalla kriget haft för nutiden.	Som G, och ditt resonemang är välutvecklat och välunderbyggt.	Som VG, och ditt resonemang är nyanserat och tydligt kopplat till konkreta företeelser/problem i nutiden.
Resonemang	Du underbygger dina påståenden med fakta	Som G, och dina resonemang är väl underbyggda och övertygande.	Som VG, och dina resonemang är nyanserade, sakliga och visar på medvetenhet om att olika perspektiv kan anläggas på frågan.

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

*En skola
i världsklass!*

Bilaga 2

Examinationsuppgift: Bilden av historien

Detta var elevens instruktion:

Presentera 3-6 bilder som du tycker visar det centrala med den epok vi har gått igenom. Du kan leta efter bilder i läroböcker, i de böcker som finns i klassrummet, eller var som helst. I din presentation ska du berätta:

- Vad bilden visar
- Vad du ser i bilden (dina tolkningar/associationer)
- Vad som är tidstypiskt/historiskt viktigt med det som bilden visar

Bildpresentationen kan göras antingen muntligt eller skriftligt.

*En skola
i världsklass!*

Elevens lösning:

Fig. 1: Bild ur Disney's "Robin Hood" från 1973.

kontrasten mellan den enkle och obildade mannen av folket i förgrunden, och slottet med allt dess överdåd i bakgrunden. Man kan också spekulera i huruvida de höga stenmurarna som omger slottet är till för att enbart skydda kungen och adeln mot krigslystna fiender, eller om det kan vara så att den faktiskt är en konkret avgränsning mot arbetarna utanför. Kungar, adel och kyrkoherrar hade säkerligen mycket lite intresse av att beblanda sig med bönderna, och ansåg det antagligen vara bekvämast att i största möjliga mån isolera sig från dem. Det är en typ av segregering man kan se även idag år 2009, då s.k. gated communities blir allt vanligare, där de som har råd kan köpa sig en dyr bostad i ett område avgränsat med stängsel och vakter dygnet runt, för att obehöriga inte ska kunna överhuvudtaget passera genom området eller handla i eventuella affärer lokaliserade där.

Denna bild på Robin Hood får därför symbolisera de stora sociala kontrasterna ståndssamhället och feodalismen medförde i det medeltida Europa.

Bild 1: Ståndssamhället

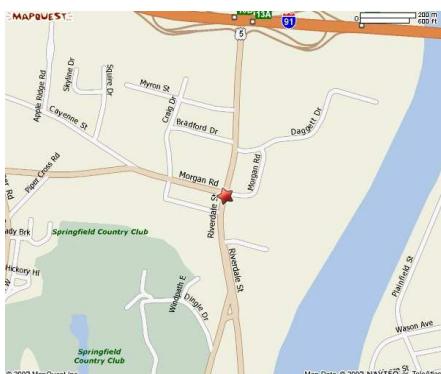
Mannen, myten och legenden Robin Hood känner de flesta till. Han tog från de rika och gav till de fattiga, och ansågs därför av de rika som en simpel tjuv. I historisk mening kan man dock tolka honom som en revolutionär; en man av folket som tog tillbaka det kungen, adeln och kyrkan hade tagit ifrån dem. Robin Hood strävade sig veterligen inte efter egna vinningar såsom ökad social status, men han har ändå blivit en symbol och representant för de bönder som försökte bryta sig loss från det hårt inrutade ståndssamhället, vare sig det var att klättra

uppåt i samhället eller enbart för att slippa de höga skatterna man som bonde tvingades betala.

Det just den här bilden väldigt tydligt framhåller är

Bild 2: Splittringen av kyrkan

Bilden jag här har valt visar en väg som förgrenar sig i flera olika riktningar, precis såsom den tidigare så maktfulla och enade katolska kyrkan splittrades ca år 1000 e.v.t. De kyrkliga ledarna hade antagit rollerna som världshärskare, i motsats till de andliga förebilderna utsända av Gud som de förväntades vara. Detta skapade korruption och maktlystenhet inom kyrkan, och folket

Fig. 1: Kartbild över en väg som delar sig

*En skola
i världsklass!*

började tvivla på deras avsikter och ett flertal proteströrelser uppkom därför. Likt fallet med Robin Hood ovan, fanns det starka frontfigurer även i dessa rörelser. En av dem är Martin Luther, som tydligt framför sin kritik av kyrkans och Påvens maktmissbruk och får medhåll av många. De anser inte att tron ska vara bunden till en person (Påven) utan till bibeln, och sprider sina snart välomtyckta idéer vidare, mycket med hjälp av den nyss uppfunna boktryckarkonsten. Denna nya tro kommer att kallas protestantism, och är en av de två nya huvudgrenar den katolska kyrkan delas upp i. Protestantismen skulle i bilden intill kunna ses som en av de färgade vägarna som grenar ut från den röda stjärnan, vilken får symbolisera den ursprungliga katolska tron.

Den andra delen av de missnöjda katolikerna kallar sig de reformerta, och anammar den schweiziske Calvins idéer. Calvin vill ta steget längre än Luther och predikar att man ska göra bibelns ord till lag, och skapar egna s.k. gudsstater. Detta symboliseras för mig på bilden av den färgade väg som leder söderut, och skulle kunna ses leda till det grönmarkerade området, som i sin tur får symbolisera en gudsstat. Just att den är färglagd i en annan färg än den övriga marken kan också ses som ett tydligt avståndstagande, och visa att det faktiskt existerade sådana självstyrande stater som levde efter bibelns ord, i kontrast mot majoriteten av staterna i världen vilka styrdes enligt en politisk agenda.

Den ursprungliga katolska kyrkan, i bilden alltså markerat med en röd stjärna, får sig en tankeställare då fler och fler ansluter sig till protestanterna eller de reformerta, och slutar upp med sitt maktmissbruk. De skickar sedan missionärer på uppdrag att marknadsföra den ”nya katolicismen”, vilket var den främsta anledningen till att jag valde en kartbild och inte ett fotografi eller liknande. Denna nya katolicism får alltså representeras av den sista och tredje färgade vägen som leder ut från ursprungspunkten (den röda stjärnan), och spridningen av samtliga grenar inom katolicismen ger upphov till kartbilden i sig.

Bild 3: Upptäcktsresorna

Fig. 3: Fotografi av Explorer-vodka

Uppseendeväckande historiska händelser kräver enligt mitt tycke uppseendeväckande bilder. Denna bild visar en flaska Explorer-vodka, och det kan tyckas uppenbart varför jag valt just denna bild med tanke på vodkans namn, men det finns fler anledningar än så.

Naturligtvis är det dock inget sammanträffande att det engelska ordet ”explorer” betyder ”upptäckare”, eftersom flaskan representerar just de stora upptäcktsresorna som gjordes under 1400-talet och framåt. Tack vare nya uppfinningar liksom kompassen och de noggrant nedtecknade kinesiska kartorna, samt en betydande utveckling inom fartygsbyggen, kunde Columbus, Da Gama, Magellan och många fler förverkliga drömmen om att upptäcka nya landområden och upprätta en sjöväg för handel mellan andra världsdelar.

Det är just den nya världshandeln som uppkommer genom dessa upptäcktsfärder som förklarar bildvalet ytterligare, då flaskan på bilden ju faktiskt är en handelsvara. Upptäcktsresanden från Europa drevs till stor

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

*En skola
i världsklass!*

del av vad som hoppades bli stora ekonomiska vinningar, både i form av erövringar och av handel.

Värt att notera är också att produkten i just denna flaska, d.v.s. alkoholen, kan ses som en långsiktig konsekvens av den globalisering resorna medförde. Då syftar jag mestadels på den export och import som började blomstra under den här tiden, eftersom alkohol är ett fenomen vi i nord importerat från bl.a. Italien och Alexandria. Upptäcktsresorna banade alltså väg för den handel och globalisering som fortsätter att öka än i dagens moderna samhälle, inte minst i form av handelsallianser över landsgränser såsom OPEC, EU, m.fl., och resorna var även ett första steg till att införskaffa den kännedom vi har idag om vår omvärld.

Bildkällor:

Fig. 1: http://www.gfxwallpapers.com/images/wallpapers/disney_robin_hood_S-74718.jpeg

Fig. 2: <http://www.pcwarehousema.com/Images/map.jpeg>

Fig. 3: http://www.gt.se/polopoly_fs/1.1166881!slot50ArticleSmall/3447786819.jpg

*En skola
i världsklass!*

Bilaga 3

Åso Vuxengymnasium HT 2009

Historia A

Lärare: Joakim Wendell

Detta var elevens instruktion:

1. Franska revolutionen

Redogör för orsakerna till den franska revolutionen. Försök att skilja på strukturorsaker (underliggande faktorer som ökade möjligheten för revolution) och aktörsorsaker (personer och/eller grupper som påverkade händelseutvecklingen). Vilka orsaker var viktigast? Diskutera också vilka konsekvenser revolutionen fick för Frankrike och för övriga Europa; varför är franska revolutionen så viktig att känna till?

Bedömningspunkt	Godkänd	Väl godkänd	Mycket väl godkänd
Fakta	Du redogör för orsakerna till franska revolutionen.		
Analys av orsaker	Du gör en åtskillnad mellan strukturorsaker och aktörsorsaker.	Som G, och din åtskillnad är väl underbyggd med fakta och argument. Du anger tydligt vilka orsaker du anser var viktigast.	
Konsekvenser		Du diskuterar franska revolutionens konsekvenser och hittar några anledningar till att den är viktig att känna till.	Som VG, och ditt resonemang är väl underbyggt och anknyter både bakåt och framåt i tiden.
Resonemang	Du underbygger dina påståenden med fakta	Som G, och dina resonemang är väl underbyggda och övertygande.	Som VG, och dina resonemang är nyanserade, sakliga och visar på medvetenhet om att olika perspektiv kan anläggas på frågan.

*En skola
i världsklass!*

Elevens lösning:

Franska revolutionen – orsaker och konsekvenser

Franska revolutionen var en omvälvande händelse för folket i Frankrike såväl som den övriga världen. För vissa var det ett befriande och en möjlighet till en bättre framtid, samtidigt som den var brutal och skrämde många. Oavsett vinkling öppnade den upp för en ny syn på samhället och människors värde. Men hur kunde en så revolutionerande händelse ske?

För att få ett svar på den frågan bör man börja med att föreställa sig situationen i Frankrike i slutet av 1780-talet:

Revolutionen och kriget i Amerika har nyss avgjorts och de franska soldater som stöttat amerikanerna i sin kamp börjar nu återvända hem. Kriget har tårt hårt på Frankrikes ekonomi som nu i princip är i botten. Samtidigt drabbas landet av en svår missväxt som p.g.a. Frankrikes dåliga ekonomi inte kan lindras genom att, som man tidigare vid liknande situationer gjort, importera mat. Svälten och misären brer därför ut sig och folket blir allt mer desperat.

Utöver denna fysiska misär hade det under en längre tid grott en stor frustration över den ståndsuppdelning som rådde och starkt begränsade det tredje ståndets inflytande vid viktiga beslutsfattningar. De blev också totalt utestängda från höga poster inom stadsmakten. Dessutom gav systemet avsevärda privilegier till adeln och prästerna, som bland annat befriade dem helt från skatt.

Under den senare tiden hade också nya tankeätt fått fäste, främst i och med den s.k. naturvetenskapliga revolutionen och förnuftighetstänkandet. Men också genom det som de återvändande franska soldaterna hade att berätta om den revolution som skett i Amerika och det nya ståndslösa samhället som skulle råda där.

Viktigast av dessa förutsättningar var troligen bland annat upplysningen och med det förnuftighetstänkandet, då det öppnade upp för en ny syn på hur samhället borde vara ordnat – på ett förnuftigt sätt! Detta innebar att man starkt ifrågasatte ståndssamhället som rådde innan revolutionen. Det födde också ett jämlikhetstänkande som starkt präglade fransosernas kamp och till stor del gjorde revolutionen till vad den blev.

Även svälten och missväxten hade nog en väldigt stor roll då det var den som främst skapade den extrema situation som uppstod i Frankrike. Vore det inte för den hade riksdagen inte behövt sammankallas och klagomålen om styrsättet hade inte ännu kommit upp till ytan.

*En skola
i världsklass!*

Dessa förutsättningar är vad man kan kalla strukturorsaker till den franska revolutionen. De gav stoff och anledningar till en revolution, men hade inte utan de s.k. aktörerna orsakat den. Härnäst bör man därför betrakta dessa:

- **Ludvig XVI**, Frankrikes enväldiga kung vid denna tid, hade tidigare lyckats bra på sin position. Men när svälten, och de oroligheterna som följde, drabbade landet kunde han inte avhjälpa den. Han gjorde även misstaget att försöka slå ner folket när protesterna redan var ett faktum istället för att försöka kompromissa.
- **Marie Antoinette**, Ludvig XVI's fru, lät inte landets svält påverka hennes leverne nämnvärt utan fortsatte leva det liv i överflöd som hörde kungligheterna till under denna tid – Frankrike skulle annars visa sig svagt. Detta stack dock något oerhört i ögonen på de övriga delarna av folket som svält och ogillandet spred sig snabbt.
- **Sansculotterna**, intellektuella och journalister som identifierade sig med arbetarna och därför frekvent rapporterade om hur de övre stånden gjorde folket orättvisa och uppmanade folket till uppror.
- **Bönderna och borgarna**, som i och med rådande situationen får ett "uppvaknande" och bestämmer sig för att göra någonting åt orättvisorna. Bland dessa bör också **Paris borgerskapskvinnor** nämnas speciellt i och med deras genomförande av det s.k. kvinnotåget där de stormade Versailles och förde kungafamiljen med sig till Paris.

Mest bidragande av dessa för att revolutionen blev som den blev skulle jag nog säga var Ludvig XVI. Inte bara för att han misslyckades med att lindra svälten, utan även p.g.a. hans agerande dels då det tredje ståndet bildade nationalförsamlingen men också slog ner folket när de protesterade. Hade han inte gjort så hade revolutionen skett på ett betydligt lugnare och långsammare vis. Troligen hade riksdagen blivit mer jämlik, folket hade lugnat sig och förändringen hade skett gradvis utan en lika stor blodspillan. Härnäst bör nog även sansculotterna tas upp som en viktig aktör, då revolutionen mest troligt inte hade skett så snabbt och så kraftigt om det inte vore för sansculotternas rapportering och uppmaningar. Bönderna och borgarna var i och för sig de som genomförde revolutionen, men hade inte lika snabbt hittat samma motivation om inte sansculotterna skyndat på reaktionen.

Men vad fick då denna så omtalade revolution för följder? Till att börja med avskaffades ståndssamhället och ersattes med det s.k. klassamhället. Detta innebar att man inte längre föddes in i ett liv med vissa privilegier, istället skulle man genom egen förtjänst ta sig uppåt i livet. Det innebar också tanken om att de dugliga skulle bestämma, istället

*En skola
i världsklass!*

för de som tidigare haft turen att födas in i rätt stånd men kanske egentligen inte alls var lämpad för sitt ämbete. När man då bedömde vilka som var dugliga baserades beslutet på inkomst. Detta innebar att den rika borgarklassen blev dominerande efter revolutionen. (Viktiga begrepp här är kapitalism, meritänkande och individualism.) Även mer utvecklade idéer om mänskliga rättigheter följde i revolutionens spår. De tidigare undersåtarna till kungen blev nu medborgare av staten och med detta följde såväl rättigheter som skyldigheter. Man utformade också ett dokument som beskrev medborgarens och människans rättigheter.

Ytterligare idéer som revolutionen utvecklade kom utav människors åsikter om revolutionens idéer var bra eller dåliga. Dels var det den konservativa synen och ideologin, som inte var särskilt positivt inställd till revolutionen och gärna hade återskapat delar av det gamla styret. Sedan var det de liberala som tyckte att revolutionen var någonting bra, och man tog vara på revolutionens frihetsidéer. Dock var de inte lika petiga med att alla skulle vara jämlika och ha lika stort inflytande i samhället. Jämlikhet var dock någonting som socialismen förespråkade. Den ansåg att revolutionen var bra, men att den behövde drivas längre med ett klasslöst samhälle som mål. Dessa ideologier och begrepp är än idag väldigt aktuella och används dagligen i tal om riksdagspartier.

Utöver de ideologier som följde revolutionen, så öppnade händelsen även upp för att Napoleon skulle kunna komma till makten. I och med dennes framfart i Europa sprids upplysningsidéerna och med den franska revolutionen som inspiration fullföljs revolutioner runt om i Europa.

Sammanfattningsvis har den franska revolutionens idéer starkt kommit att påverka Europa och senare hela världen (främst väst dock). Jämlikhets- och frihetstänkandet har fått en stor plats, vilket bland annat tagit sig uttryck i den starka feministiska rörelsen. Den hade troligen utan en händelse som franska revolutionen inte varit möjlig, åtminstone inte än på ett långt tag, och likaså dagens lagar mot diskriminering. Vore det inte för den franska revolutionen hade vi kanske varit kvar i ståndssamhället och utan rösträtt för kvinnor. Nu kan vi istället blicka framåt mot en värld där alla har chans att påverka och vara en del av det demokratiska samhället.

*En skola
i världsklass!*

BILGA 4

VAD KAN VI LÄRA OSS AV HISTORIEN?

Så på min lärares subtila uppmaning tar jag mig nu friheten att med oförskämd lättja, men även med nöjet som kommer därav, ta mig an den omöjliga uppgiften att svara på frågan “Vad kan vi lära oss av historien?”.

Det finns alltid något oförutsägbart

Varje gång människan utvecklat något så har nya problem uppstått. Efter naturvetenskapliga revolutionen började allmänheten göra anspråk på makten vilket ledde till nationalismen som tillsammans med naturvetenskapen gav upphov till de fruktansvärda förlopp som kallas första och andra världskriget. Samtidigt har vi ur denna utveckling och dess följande problem kunnat skörda demokratin och välfärdssamhället. Och problemen som detta medfört håller nu på att ackumuleras vid horisonten.

Kanske borde vi försöka häva utvecklingen: Begränsa kärnforskning, hämma alla sorters forskning som ger individer tillgång till oproportionella energiomsättningar, stabilisera det vi har och bygga en mur för horisonten.

Människan kan inte begränsas

Försöken till att begränsa människan har genom historien varit många, man har velat begränsa lägre klasser, sina “konkurrerande” vetenskapsmän, grannländer och andra religioner. Ur ett historiskt perspektiv har alla dessa försök misslyckats. Människan är av naturen nyfiken och vill inte låta sig begränsas, med tiden kommer därför begränsningar alltid att kringgås då chansen ges.

Människans utveckling kan med andra ord omöjligt permanent hävas. Det blir dock en tidsrelaterad definitionsfråga. I oändlighetens perspektiv kan inget i de fyra dimensioner vi behärskar bevaras. Över några år eller t o m generationer däremot har människor till en viss grad kunnat begränsas. Kanske borde vi begränsa vår framfärd medan vi försöker förutsäga de oförutsägbara konsekvenser som kan komma av nästa kliv: Kanske borde vi med rädslan för de problem som kan uppstå låta bli att använda moderna metoder som löser de miljörelaterade, medicinska, militära och sociala problem vi har idag. Och försöka undvika varenda snedsteg.

Omständigheter driver på utvecklingen

Problemen från tidigare utveckling existerar alltid, de existerade för de första civilisationerna när de tvingades bygga upp arméer som de inte kunde försörja vilket ledde till en imperialism. Omständigheterna med invaderande nomader tvingade människor att utvecklas vilket gav nya omständigheter som tvingade fram invaderande arméer. På detta vis lamslås principer och känslor av rätt och fel som vi som åskådare av ett isolerat beslut kan se som självklara. Men satt i sitt sammanhang blir det suddigare: är det mer rätt att låta den egna byn överleva? Det egna riket överleva? Den egna nationen överleva? Låta västvärlden överleva? Det är omständigheter, inte onda människor vilka leder till misär.

*En skola
i världsklass!*

Man bör vara medveten om att omständigheter alltid kan komma att driva på utvecklingar som i ett tidigare skede kan ses som absurda och omöjliga i sin omänsklighet.

Individens perspektiv är otillräckligt

Det kan anses fantastiskt att en värld i vilken vår kunskap är stor nog att ge en individ möjligheten att förgöra oss alla fortfarande inte föranlett sitt eget fördärv. Ett sådant resonemang är dock ett strålande exempel på hur individens perspektiv är för litet: detta riskabla tillstånd har bara existerat i ca 50 år; en mycket kort tid, i historiens perspektiv. För att historien skall kunna påverkas till det bättre måste individen i sina värderingar och resonemang kliva ur sitt perspektiv i vilken dennes liv är väldigt långt. Ett liv som i historien blir alltför kort. Kanske kan vi komma en bit på vägen mot detta genom att skåda historien och konstatera vilka enorma hänsynstaganden vi borde göra i våra beslut.

Balans

Denna sammanfattning står på många punkter i konflikt med sig själv. Det blir ett fint exempel på hur extremer av alla de slag tenderar misslyckas. På de flesta områden är en balans nödvändig, begränsning och frihet. Det vi nu står inför är en potential till ett fritt flöde av information, faktumet att jag fortfarande kan se ett fullkomligt fritt flöde av information som optimalt måste betyda att jag inget lärt av historien.

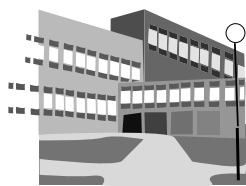
Ett annat sätt att se det blir dock att det vi kan lära av historien är att inte göra samma misstag igen utan istället nya och mer välmaskerade versioner av det.

*En skola
i världsklass!*

Bilaga 5

ÅSÖ VUXENGYMNASIUM

Utveckling, livsvillkor och socialisation

Lärare: Marie Rydh

Uppgift i utvecklingspsykologi

Uppgift:

Gör en observation av ett barn i åldern 1 – 6 år. Välj 3 olika tillfällen i olika situationer. Observera barnet under ungefär 15 minuter per gång.

Intervjua någon vuxen i barnets närmiljö.

Analysera dina observationer och din intervju utifrån de utvecklingspsykologiska teorier som vi gått igenom. Använd Gesells mognadsteori, Piagets kognitiva teori, Vygotskijs teori och Freuds/Eriksons psykodynamiska utvecklingsteori.

Hur väl stämmer teori och verklighet? Gör dina egna reflektioner utifrån teori och verklighet!

Gör en kritisk granskning av teorierna. Välj ut några aspekter och reflektera kring.

Ge gärna kritik av de olika teorierna!

Redovisning:

Skriftlig rapport

*En skola
i världsklass!*

Betygskriterier:

- G** Du genomför observationerna och intervjun och gör relevanta enkla kopplingar till teorierna.
- VG
visar** Du genomför observationerna och intervjun på ett fördjupat sätt. Du på likheter och skillnader mellan teori och verklighet och gör egna analyser.
- MVG
och** Du visar på djupgående och självständighet i dina analyser av teori verklighet. Du visar att du förstått teorierna på djupet i dina egna reflektioner och kritiska analyser av teorierna. Dina observationer är välgjorda och du ser relevanta fakta utifrån utvecklingspsykologiskt perspektiv på ett fördjupat sätt.

Bilaga 6, utvecklingspsykologi

Utvecklingspsykologi

Utvecklingspsykologi

Vi hade fått som uppgift att observera ett barn i åldern 1- 6år i olika situationer, samt utföra en intervju med någon vuxen i barnets närmiljö. Den 13 oktober 2009 utförde jag min observation på Mc Donalds – ringen på Götgatan i södra Stockholm. I anslutning till ”restaurangen” fanns ett lekrum. Mitt valda objekt var en pojke på fem år som var i sällskap med sin mamma och en äldre bror. När pojken så gott som ätit klart, sprang han kanaliserat till lekrummet, sparkade av sig skorna och slängde jackan i en hög på golvet. Han började flitigt bygga med de stora kloss- kuddarna som han sedan klättrade upp på för att sedan oaktsamt hoppa ner från. Han experimenterade med att bygga flera olika slags torn och ropar sedan på sin mamma som ska titta på hans byggnadsverk. Pojkens storebror kommer därefter in i lekrummet. Tillsammans bygger de konstruktioner som storebrodern klättrar upp på, han ber pojken att ge honom fler kuddar. Pojken gör som

En skola
i världsklass!

han blir tillsagd gladeligen, de samarbetar och hittar ideligen på nya byggmoment och konstruktioner.

Under barnens lek, intervjuar jag pojkens mamma. Jag undrar över pojkens sociala och samarbetsförmåga i hemmet, då de verkar vara oerhört framträdande utifrån mina observationer från pojkens uppträdande i lekrummet. Hon berättar att han har en bred bekantskapskrets, och har lätt att ta kontakt med andra barn, även med vuxna då han är väldigt verbal. Beträffande hans samarbetsförmåga, tror sig mamman att han har tränat upp denna egenskap mycket genom olika datorspel, där man är tvungen att samarbeta för att nå givna mål. Hon tillägger att han inte alltid är redo på att samarbeta, utan han har börjat förhandla mycket, exempelvis om han ska gå och lägga sig så måste han få cykla tre gånger runt kvarteret osv.

Jag fortsatte med att fråga om vilka slags lekar pojken föredrog. Mamman berättade att det varierar lite beroende på årstiderna, under sommaren har det varit mycket utomhuslekar som cykling, bandy, rollekar och fotboll. Under vinterhalvåret tar sig ensamlekarna i form som pyssel, lego och målande/rita, lyssna på sagor eller band. Vid dessa tillfällen kan han sitta stilla länge med en fantastisk koncentrationsbenägenhet och är då dessutom väldigt mån om att saker och ting ska bli färdigt innan ny aktivitet ska utföras. Samtidigt som han i andra avseenden kan ha en väldigt bristande koncentration. Till exempel när det kommer till att sitta still vid matbordet. Jag förhörde mig vidare om pojken hade kommit in i något nytt utvecklingskede som tydligt kunde skönjas i vardagen. Mamman berättade att pojken just nu var mycket noga med att göra rätt för sig, han särskiljde mycket på vad som var rätt och vad som var fel. Något annat hon blivit väldigt förundrad över på sistone var pojkens prydsamhet, som tydligt börjat åskådliggöra sig då de besökt badhus tillsammans. Pojken har tidigare inte haft några som helst problem med att vistas i damernas omklädningsrum. Men nu har det övergått till att bli en besvärlig situation för pojken, då han inte vill duscha naken och känner sig uppenbart besvärad i situationen med de nakna kvinnor som finns omkring han. Numera duschas det med badbyxor på.

Gesells mognadsteori

Som känt delade Gesell upp de olika utvecklingsområdena i fyra olika utgångspunkter, den *motoriska*, *adaptiva*, *språkliga* och den *personliga/sociala*. Gesell registrerade sedan de olika åldrarnas mognad och utveckling som han därefter sammanställde till en teori över hur mognadsprocessen följs av ett lagbundet mönster.

Om man betraktar Gesells teori över hur en femåring utveckling ser ut så stämmer den häpnadsväckande bra överens med min observation/intervju som utförts.

En skola
i världsklass!

Enligt Gesells utvecklingsteori utifrån den *motoriska* punkten så har femåringen utvecklat en uthållighet och tycker om att sysselsätta sig med pyssel. Även balanssinnet har förbättrats vilket kan bidra till att femåringen exempelvis kan cykla på en tvåhjuling. Alla dessa givna teorier stämmer väl in på pojken i min observation och intervju. Då jag tydligt kunde beskåda pojkens uthållighet med byggverksamheten, där även hans balanssinne ständigt prövades i hans bestigande upp på de avancerade ”torn” som han konstruerat. Även i intervjun med pojkens mamma kunde man se samhörigheter med Gesells teorier. Då hon nämnde pojkens intresse för cykling och hans ihärdighet för pyssel.

På det *adaptiva* planet kunde man även se att pojken kunde fundera ut lösningar till hans konstruerande, samt skåda hur sammansättningarna av de stora klossar vart efter han byggde blev allt mer och mer avancerat. Pojkens mamma berättade hur han även var mycket benägen att avsluta sina pyssel, samt hans intresse att kunna lyssna på sagor och band. -Detta påstod Gesell vara den typiska adaptiva utvecklingsförmågan hos en femåring.

I det *språkliga* utvecklingsområdet kunde man återigen se Gesells teorier slå in på pojkens framförande. Då pojkens mamma beskrev honom som oerhört social och verbal och dessutom hans förmåga att lätt få vänner, även med vuxna. Pojken hade även börjat förhandla sig fram under vad han ansåg vara pressade situationer. Likaså på den *Personliga/sociala* stadiet kunde man skönja hur Gesells teorier återigen slog igenom. I lekrummet kunde detta beskådas då han samstämt hjälpte sin bror med hans idéer. Utifrån pojkens mamma beskrivning av hur han företagsamt ville göra rätt för sig, då han var mycket noga med vad som var rätt eller fel. Eller hennes beskrivning kring hans kamratkrets där många grupplekar förekommer i form av bandy, fotboll eller rollspel.

Piagets teorier

Piaget fokuserade mest på den kognitiva utvecklingen. Han delade bland annat upp förskoleåldern i tre stadier, det *sensoriska* 0-2år, det *symboliska tänkandets* stadium 2-4år och det *åskådliga tänkandets* stadium 3-7 år

Om man skulle utgå från Piagets modell skulle pojken i min observation befinna sig i det åskådliga tänkandets stadium. I detta stadium så genomgår barnet en stark språkutveckling enligt Piaget, detta kunde reflekteras i mammans berättelse av pojken, då hon berättade att han var oerhört verbal och gillade att ta kontakt med barn så som med vuxna.

En skola
i världsklass!

Vygotskijs teoriutveckling

Vygotskij menar att i förskoleåldern utvecklas språket till ett kommunikativt och egocentriskt, (inåtvänt och utåtvänt) dvs. att barnet kan tala till sig själv och även i dialoger med andra.

I intervjun med pojkens mamma, skildrade hon pojakens aktiva kommunikativa samspel med andra människor, genom denna aktiva verbala kommunikation som ständigt praktiseras utvecklar pojken sitt ordförråd. Någon inåtvänd dialog kunde jag inte skönja under min observation. Vygotskij delade även upp barns utveckling i *stabila* och *kritiska* perioder. Utifrån min tolkning av pojken från mina observationer och intervju, skulle jag vilja påstå att pojken befinner sig i en stabil period då hans agerande verkar vara i en harmonisk fas jag upplevde honom som väldigt lugn och stabil. Om man återigen återgår till Vygotskijs teori så brukar femåringar vara i en stabil fas, då han delar in de olika kritiska perioderna i olika åldrar. Detta innebär i sådant fall att pojken i min observation träder in i nästa kris vid sju års ålder.

Psykodynamiska teorier

I den psykoanalytiska personlighetsteorin delas personligheten in i tre delar: *detet*, *jaget* och *överjaget*. Dessa tre funktioner är olika mycket aktiva från individ till individ.

Detet är drifternas härskare, detet vill ha omedelbar tillfredsställelse till sina impulser.

I mina iakttagelser på pojken kunde jag erfara detet få utlopp, då pojken hämningslöst slängde sig ned från de kuddtorn han hade byggt. Detta impulsiva orädda förfarande är enligt psykoanalytisk teori detet med dens impulsiva energi.

Jaget är medvetet om konsekvenser och kan fatta beslut efter medvetna överväganden.

Pojken i min observation hade utvecklat jaget, då han på ett medvetet plan kan fatta beslut och även förhandla i olika situationer som exempelvis pojkens mamma nämnde under intervjun. Detta visar på att han har fått en klarare världsbild där han är medveten om de olika sociala spel, tid och rum som pågår.

Överjaget är vad man kan kalla för samvetet, det är här moral och värderingar befinner sig. Pojken i mina studier hade utvecklat denna egenskap, då han var mycket noga med att överväga vad som var rätt eller fel. Dessa egenskaper är inlärd/ärvt från familj, kompisar mm.

Eriksons socialpsykologiska/socialemotionella teori pekar mycket på barnets känslomässiga och sociala utveckling som ibland krockar med den biologiska utvecklingen. Detta kan leda till att barnets jaguppfattning kan ofredas, vilket i sin tur kan leda till störningar under hela livet.

Erikson delade in människans utveckling i åtta olika faser som var ålderssorterade. De olika faserna har enligt denna teori en *kritisk period* som innebär att individ en är extra

En skola
i världsklass!

känslig för det som står i centrum för just den fasen. Om individ skulle utvecklas negativt under denna period (en såkallad *mognadskris*) så skulle det ge upphov till olika slags störningar som kan följa med upp i vuxen ålder, även regression till tidigare faser kan inträffa. Beroende på i vilken fas man befinner sig i då den negativa krisen inträder, utvecklar man olika slags svårigheter som kan enligt Erikson följa livet ut. Om krisen utvecklas positivt fortsätter de olika faser i en positiv utveckling.

Enligt Eriksons åtta faser skulle pojken i min observation vara i den oedipala fasen. I den oedipala fasen upptäcker barnet skillnad mellan flicka och pojke. Barnet leker olika roller med stor initiativförmåga och upptäckarglädje. Men fortfarande har barnet behov att få svar på sina funderingar. Dessa påståenden kunde jag uppfatta utifrån mammans berättelse om badhuset, då pojken tydligt kommit till insikt om de olikheterna som finns mellan man och kvinna. Pondera att vi utgår från Eriksons teorier om de olika kritiska perioderna. Förutsätt att mamman nu inte skulle samspela med pojkens observation och förlöjliga honom i badhuset genom att klanga ner på honom och eventuellt inte låta pojken ha sina badbyxor på sig i duschrummet, utan att föra någon form av konversation. Detta skulle kunna vara en negativ krislösning, vilket skulle kunna leda till att pojken i vuxen ålder skulle bära med sig skuld och en förnimmelse att allt han gör är fel. Det kan även leda till att han blir passiv och får svårt att finna sin könsidentitet. Om istället mamman bejakar pojkens insikt så kommer han utvecklas positivt under denna krislösning dvs målmedvetet med ambitioner samt finna sin könsidentitet.

Reflektioner

Enligt alla dessa teorier så stämmer de flesta teorier in på min observation. Jag känner dock en viss ambivalens till denna utvärdering då jag anser att den inte är rättvis med tanke på min minimala utvärdering. Dessutom så krävs andra metoder för att få en rättvisare bild om de kognitiva teorier som Piaget förespråkade. Men jag kan dela åsikt med Piaget att utvecklingen styrs av erfarenhet, mognad och den sociala/känslomässiga situationen alltså en jämvikt mellan det motoriska och minnet. Jag menar att barnet rent biologiskt har en nyfikenhet och en drift att utvecklas, detta är människans överlevnad. För överlevnad av människoart krävs denna drift och egenskap. Piaget framhöll att språket är något egocentriskt hos barn då de inte har utvecklats socialt än, detta kan jag hålla med om. Detta är ett måste för människoarten, tack vare människans nyfikenhet och behov så måste barnen lära sig att koda de sociala spelen för överlevnad. Vygotskij hävdade istället att språket är från första stund socialt, för att styra och planera omgivningen. Om man ställer Piagets antagande bredvid Vygotskijs så blir min tolkning i slutändan att den är den samma. För att tillfärdställa sina självuppfyllda

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

*En skola
i världsklass!*

behov, underlättar det att genom socialisera. Åter igen så anser jag att detta är människans överlevnadsinstinkt. Enligt Gessels utvecklings psykologi så är människan lagbunden och följer ett mönster i en bestämd ordning. Jag instämmer även på hans teorier men även om utvecklingen är lagbunden så betyder inte det att den är fulländad, t.ex. så hoppar vissa barn över att krypa, vissa springer innan de går osv. Jag kan inte säga att *en* av alla dessa teorier är fullbordade, då jag finner att samtliga av dessa teorier stämmer. Men allt har en verkan, beroende på vilka livsvillkor man föds till eller senare får, drabbar de olika utvecklingsfaserna mer eller mindre, i början eller i slutet, alla utvecklas helt enkelt i förhållande till sig själva. Men vad som tydligt visas i denna observation är att livsvillkor och socialisation är nyckeln till utveckling.